

11. SINIF TARİH DERSİ

1. DÖNEM 1. ORTAK YAZILI SINAV PROVASI · PUANLAMA ANAHTARI

Senaryo 1 · Kitapçık B · Sezgi Empati Educational Assessments · www.sanalsinav.com

1. TAR.11.1.1 · Osmanlı Devleti'nin 1683-1789 yılları arasındaki siyasi ve askerî mücadelelerini sonuçları açısından değerlendirebilme · kolay

15 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Belgrad'ın (ve Sırbistan'ın kaybedilen kısmının) Avusturya'dan geri alındığını belirtir.	6
b)	Yabancı (Fransız) tüccarların ayrıcalıklarının kalıcı hâle geldiğini belirtir.	3
b)	Bunun yerli üretimi ve esnafı zayıflattığını, Avrupa'ya ekonomik bağımlılığı artırdığını ya da gümrük gelirlerini azalttığını açıklar (benzeri bir olumsuz ekonomik etki de kabul edilir).	6

a) Örnek cevap: Belgrad, Avusturya'dan geri alınmıştır.

b) Örnek cevap: Fransız tüccarların ayrıcalıkları kalıcı olmuştur. Uzun vadede yabancı tüccarlar karşısında yerli esnaf ve üretim zayıflamış, Osmanlı ekonomisi Avrupa'ya bağımlı hâle gelmiştir.

Sık hatalar: Kapitülasyonların ilk kez bu dönemde verildiğini sanmak; Uzun vadeli etki yerine yalnızca Fransa ile dostluğu yazmak

2. TAR.11.1.2 · Lale Devri'nde Osmanlı devlet ve toplum hayatında meydana gelen değişimi tarihsel bağlamı içerisinde yorumlayabilme · kolay

15 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Avrupa'yı yakından tanımak ve oradaki gelişmeleri izlemek amacını belirtir.	3
a)	Bu ihtiyacı Karlofça ve Pasarofça gibi kayıplardan sonra Avrupa'nın üstünlüğünün fark edilmesiyle ya da savaş yerine diplomasiye ağırlık verilmesiyle ilişkilendirir.	5
b)	Sefaretnamedeki gözlemlerin Osmanlı yöneticilerinde Avrupa'ya ilgi uyandırdığını belirtir.	2
b)	Saray, köşk ve bahçe mimarisinde Batı etkisi (ör. Sadabad) ya da matbaa gibi yeniliklere ilgi gibi uygun bir örnek verir.	5

a) Örnek cevap: Karlofça ve Pasarofça gibi kayıplar Avrupa'nın güçlendiğini göstermişti. Devlet savaş yerine diplomasiye ağırlık verdi ve Avrupa'yı yakından tanımak için geçici elçiler gönderdi.

b) Örnek cevap: Elçinin anlattıkları yöneticilerde Avrupa'ya ilgiyi artırdı. Örneğin Sadabad gibi köşk ve bahçelerin yapımında Fransız saray ve bahçelerinden etkilendi.

Sık hatalar: Geçici elçiliği sürekli (daimi) elçilik sanmak; Nedeni yalnızca 'Avrupa'yı görmek' diye yazıp dönemin koşullarına bağlamamak

3. TAR.11.1.2 · Lale Devri'nde Osmanlı devlet ve toplum hayatında meydana gelen değişimi tarihsel bağlamı içerisinde yorumlayabilme · zor

20 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Sadabad gibi köşkler, lale ve helva sohbetleri gibi eğlenceler ya da gösterişli yaşam ve israf gibi bir kanıt yazar.	5
b)	Avrupa'ya geçici elçi gönderilmesi, matbaanın kurulması, mimaride Batı etkisi, çiçek aşısı ya da kumaş, çini, kâğıt imalathaneleri gibi kanıtlardan birini yazar.	2
b)	Bu kanıtlardan farklı ikinci bir kanıt yazar.	2
c)	Değişimi Pasarofça sonrası barış ortamı ve Avrupa'yı tanıma ihtiyacıyla ilişkilendirir.	5
c)	Yeniliklerin saray çevresi ve İstanbul ile sınırlı kaldığını, halkın ekonomik sıkıntısıyla birleşen israfın tepki doğurduğunu belirtir.	2
c)	Dönemin hem israfı hem de Batı'ya yönelik ilk yenilik çabalarını içerdiği biçiminde gerekçeli bir yorum yapar (bir görüşü ağır basan ama ötekini de dikkate alan yorumlar da kabul edilir).	4

a) Örnek cevap: Kâğıthane'de Sadabad gibi köşkler yapılmış, lale bahçelerinde eğlenceler düzenlenmiştir.

b) Örnek cevap: Paris'e Yirmisekiz Mehmed Çelebi gönderilmiştir; İbrahim Müteferrika matbaası kurulmuştur.

c) Örnek cevap: Pasarofça'dan sonraki barış ortamında devlet Avrupa'yı tanımak istemiş, Batı'dan yararlanan ilk yenilikleri yapmıştır. Ancak bu yenilikler saray çevresi ve İstanbul ile sınırlı kalmış; halk ekonomik sıkıntı içindeyken yapılan eğlenceler israf olarak görülüp tepki doğurmuştur. Bu yüzden dönem hem israfı hem de Batı'ya yönelik ilk yenilik çabalarını içerir; iki görüş birbirini tamamlar.

Sık hatalar: Kanıt yerine görüşü başka sözcüklerle tekrar etmek; c maddesinde bağlam (barış ortamı, sınırlı etki) kurmadan yalnızca taraf tutmak

4. TAR.11.1.3 · 1755 Lizbon ve 1766 İstanbul depremlerini ortaya çıkardığı etkiler bakımından karşılaştırabilme · kolay

10 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Binaların sarsıntı sırasında yıkılmasını önlemek, depreme dayanıklı yapı üretmek amacını belirtir.	4
b)	Benzerlik olarak iki şehirde de yeniden yapım ve onarımın devletin öncülüğünde yapıldığını ya da yıkılan önemli yapıların yeniden yapıldığını belirtir.	3
b)	Farklılık olarak Lizbon'da şehir merkezinin yeni bir planla baştan kurulduğunu ve yeni bir yapı tekniği kullanıldığını, İstanbul'da ise hasarlı yapıların onarılıp bazılarının yeniden yapıldığını belirtir.	3

a) Örnek cevap: Duvarların içindeki ahşap iskelet sarsıntıda binanın yıkılmasını önler; amaç depreme dayanıklı bina yapmaktır.

b) Örnek cevap: Benzerlik: İki şehirde de yeniden yapımı devlet yönetmiştir. Farklılık: Lizbon'da şehir merkezi geniş caddelerle planlı olarak yeniden kurulmuş ve yeni bir yapı tekniği kullanılmıştır; İstanbul'da ise hasar gören yapılar onarılmış, Fatih Camii yeniden yapılmıştır.

Sık hatalar: Benzerlik ve farklılığı aynı şehre ait bilgilerle yazmak; Gaiola'yı bir süsleme ya da mimari üslup sanmak

5. TAR.11.1.3 · 1755 Lizbon ve 1766 İstanbul depremlerini ortaya çıkardığı etkiler bakımından karşılaştırabilme · zor

20 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	İki şehirde de devletin yeniden yapımı üstlendiğini ya da kaynak ayırdığını belirterek benzerliği ortaya koyar.	3
a)	Lizbon'da devletin şehir merkezini yeni bir planla baştan kurduğunu ve yeni bir yapı tekniği uyguladığını belirtir.	3
a)	İstanbul'da devletin hazine ve vakıf kaynaklarıyla hasarlı yapıları onarıp bazılarını yeniden yaptığını belirterek farkı ortaya koyar.	3
b)	Tsunami ve yangınla yıkımın çok büyük olması, depremin Aydınlanma tartışmalarının yoğun olduğu bir döneme denk gelmesi, Voltaire gibi düşünürlerin olayı eserlerinde işlemesi, bilgilerin sistemli toplanması ya da benzeri geçerli bir neden yazar.	6
b)	Bunlardan farklı ikinci geçerli bir neden yazar.	5

a) Örnek cevap: İki şehirde de yeniden yapımı devlet üstlenmiştir. Lizbon'da devlet şehir merkezini yeni bir planla baştan kurmuş ve depreme dayanıklı bir teknik uygulamıştır. İstanbul'da ise hazine ve vakıf kaynaklarıyla hasarlı yapılar onarılmış, Fatih Camii yeniden yapılmıştır.

b) Örnek cevap: Lizbon'da deprem, tsunami ve yangınla birleşince yıkım çok büyük olmuştur. Ayrıca deprem, Avrupa'da Aydınlanma tartışmalarının yoğun olduğu bir döneme denk gelmiş ve Voltaire gibi düşünürler olayı eserlerinde işlemiştir.

Sık hatalar: Karşılaştırmada yalnızca farklılık yazıp benzerliği atlamak; Nedenler yerine tablodaki etkileri tekrar etmek

6. TAR.11.1.3 · 1755 Lizbon ve 1766 İstanbul depremlerini ortaya çıkardığı etkiler bakımından karşılaştırabilme · zor

20 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Can ve mal kaybı, önemli yapıların yıkılması, ekonomik hayatın zarar görmesi, devletin yeniden yapımı ya da onarımı üstlenmesi gibi iki depremde de görülen bir etki yazar.	3
a)	Bundan farklı ikinci bir ortak etki yazar.	3
b)	Yargının doğru olmadığını ya da eksik olduğunu belirtir.	2
b)	Lizbon'dan yıkım dışında bir etki örnekler (iyimser dünya görüşünün sorgulanması, planlı yeniden yapım, depreme dayanıklı yapı tekniği, deprem biliminin gelişmesine katkı gibi).	5
b)	İstanbul'dan yıkım dışında bir etki örnekler (Fatih Camii'nin yeniden yapılması, III. Mustafa döneminde onarım ve imar faaliyetleri, onarım kayıtlarının bugün kaynak olması gibi).	5
b)	İki depremin yıkımın yanında yeniden yapım ve değişim süreçleri de başlattığı biçiminde karşılaştırmalı bir sonuca ulaşır.	2

a) Örnek cevap: Büyük can ve mal kaybı; devletin yeniden yapımı ve onarımı üstlenmesi.

b) Örnek cevap: Yargı eksiktir. Lizbon depremi Avrupa'da iyimser dünya görüşünü sorgulatmış, şehir planlı biçimde yeniden kurulmuştur. İstanbul'da ise III. Mustafa döneminde kapsamlı onarım yapılmış, Fatih Camii yeniden inşa edilmiştir. Yani iki deprem de yıkımın yanında yeniden yapım ve değişim süreçleri başlatmıştır.

Sık hatalar: Ortak alana yalnızca bir şehre özgü etkileri yazmak; Yargıyı değerlendirirken iki depremden birini atlamak